

зобов'язання держави діяти у спосіб, щоб не створювати та не увічнювати бар'єри на шляху до рівності та здійснення репродуктивних прав, включаючи максимально досяжний рівень репродуктивного здоров'я для всіх осіб; забезпечення недискримінації, включаючи забезпечення рівного правового захисту, ширшої репродуктивної політики тощо.

Усвідомлення взаємозв'язку між загально визнаними правами та репродуктивними правами людини має першорядне значення для формування політики та програм у сфері репродуктивного здоров'я та прав людини, оскільки таке розуміння є запорукою належного забезпечення фактичної реалізації, захисту та поновлення репродуктивних прав особи.

1. Статут Організації Об'єднаних Націй. Київ : Департамент громад. інформації ООН, 2008. 69 с.

2. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй : Декларація Орг. Об'єдн. Націй від 24.10.1970 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569#Text (дата звернення: 09.02.2023).

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 09.02.2023).

4. Петришин О. Верховенство права в системі правового регулювання суспільних відносин. 3-тє вид. Право України, 2010.

5. Дайсі А. Вступ до вчення про право Конституції. Анатомія лібералізму. Політико-правничі вчення та верховенство права. 2008. 678 с.

6. Гегель Г. Основи філософії права, або Природне право і державознавство. Київ : Юніверс, 2000. 336 с. URL: https://hromadalib.files.wordpress.com/2015/12/hegel_2000_grundlinien.pdf.

Ігор Наливайко

викладач

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ

Однією з цілей політики держави є сприяння соціальному розвитку, а її головною метою є «оптимальний розподіл ВВП між різними секторами національної економіки, соціальними групами та географічними регіонами» [1]. Одним із принципів грошово-кредитної політики є залучення та використання фінансових ресурсів для забезпечення соціальних гарантій населенню, розмір яких визначає розмір бюджету для перерозподілу через державу.

Ми обговоримо окремі положення системи соціального захисту та соціального забезпечення в Україні.

Одною з таких є відсутність єдиної кодифікованої норми (кодексу чи законодавчої бази), яка б визначала загальні підходи до регулювання системи соціального захисту та соціального забезпечення, а також вичерпного переліку критеріїв та підстав, які б надавали право на соц. захист з боку держави та визначають характер і обсяг державних соціальних гарантій.

Натомість нинішня система складається з великої кількості законів та інших нормативних актів. Як наслідок, політика держави у сфері соціального захисту та соціального забезпечення регулюється насамперед більше ніж 30 законами, більшість з яких українські, указами Президента України та постановами Кабінету Міністрів України. Різноманітні пільги, соціальні переваги та соціальні послуги в Україні прямо передбачені 58 законами та понад 120 додатковими підзаконними актами. Крім того, чинне законодавство та нормативно-правові акти містять «радянські» норми (соціальне забезпечення, пільги та соціально-компенсаційні виплати) та впроваджено найновіші європейські підходи (соціальні послуги, соціальна робота, житлові субсидії) [2].

Іншим суттєвим недоліком чинних законів, що регулюють соціальний захист та соціальне забезпечення, є те, що в них здебільшого відсутні чіткі показники, які б дозволили оцінити поточний стан реалізації та ефективність державної політики.

Існує невиправдане збільшення щорічних видатків Державного бюджету України. Зазначимо, що найдорожчою складовою зведеного бюджету України, яка перевищує витрати на охорону здоров'я, освіту та економічну діяльність, є «Соціальний захист та соціальне забезпечення». Так, у 2008 році на «Соціальний захист та соціальне забезпечення» було витрачено близько 34,7 млрд грн, або 21,7% від загальних видатків бюджету України, що становило 8,3% ВВП. [3] У 2022 році витрачено близько 37,5 млрд грн, що становило приблизно 23% від загальних видатків бюджету України в цілому [4]. Як наслідок, ми бачимо стійку тенденцію до збільшення видатків зведеного бюджету України, що є неприпустимим в умовах воєнного стану.

Безпідставністю є те, що фінансування пільг для окремих категорій громадян базується не на кількості пільговиків чи вартості послуг, а на фінансових можливостях держави. Крім того, витрати, пов'язані з наданням пільг, практично плануються центральними органами влади, а не місцевими органами влади, які мають повноваження фінансувати пільги. Натомість органи місцевого самоврядування, які безпосередньо працюють і приносять користь громадянам, отримують стандартизовані показники з центру.

Ми визнаємо, що більшість соціальних стандартів є декларативними через застарілість та неефективність чинних механізмів соціального захисту, недостатню доступність, компенсаційний характер та невідповідність

реальним потребам населення України чинної системи соціального захисту та соціальної допомоги, забезпечення, а також неефективність і невідповідність системи бюджетного фінансування соціальних видатків держави.

Крім того, частота виплат не має суттєвого впливу на фінансовий стан одержувачів. Як наслідок, на одну особу соціальні витрати в Україні є одними з найнижчих у світі (у 2019 році вони становили 1677 доларів США на рік). Нижчими за вказаний період були лише відповідні показники в Мексиці та Кореї) [5].

Важливо зазначити, що загальна кількість громадян України, які згідно з чинним законодавством мають право користуватися певними пільгами, становить близько 15 млн осіб [6]. Проте більшість соціальних пільг, передбачених чинним законодавством, не призначені конкретно для необхідних громадян. Це призводить до неефективного використання бюджетних коштів і нерівності в системі в цілому. Як наслідок, окремі соціальні програми надаються громадянам (домогосподарствам) без урахування реальних доходів осіб (осіб), які претендують на їх отримання.

Вважаємо, що система міжбюджетних трансфертів, спрямованих на фінансування видатків у сфері соціального захисту та соціального забезпечення, потребує суттєвого вдосконалення – більша частина бюджету має спрямовуватися на надання послуг у громадах, а не на надання послуг у громадах. утримання громіздкої системи стаціонарних закладів, яка наразі діє.

У зв'язку з цим ми вважаємо доцільним:

1. Обрати консервативний підхід до соціальної політики як найбільш ефективний для України. Ця концепція реалізована в Австрії, Голландії, Німеччині, Італії та Франції. Ця теорія висуває гіпотезу про існування корпоративної системи соціального страхування в компаніях. Уряд використовує соціальне партнерство як засіб узгодження інтересів працівників і роботодавців. Варто зазначити, що бюджетні скорочення на соціальні програми приблизно еквівалентні страховим внескам працівників і роботодавців, і більшість перерозподілу відбувається або державою, або під її контролем. Крім того, держава сприяє розвитку системи страхування як засобу захисту. Це призводить до того, що розмір соціальної допомоги буде пропорційним розміру доходу, отриманого у сфері праці, і розміру відрахувань на страхові виплати.

2. Провести аудит усієї системи діючих пільг, соціальних та компенсаційних виплат, зокрема переглянути критерії та підстави надання громадянам державного соціального захисту. Крім того, вкрай важливо забезпечити відповідність потреб та потенційних джерел фінансування з державного бюджету під час надзвичайного стану.

3. Розглянути потенціал запровадження альтернативних форм соціальної підтримки населення України.

4. Розробити та прийняти Соціальний кодекс (після проведення попереднього аналізу чинних законів та інших нормативних документів на

відповідність вимогам Європейської соціальної хартії [7]), який має консервативний характер і визначить загальні підходи до регулювання систему соціального захисту та соціального забезпечення, а також вичерпний перелік критеріїв і підстав, які б надавали людям право на соціальне забезпечення з боку держави та визначали обсяг і характер державних соціальних гарантій.

5. Надати органам місцевого самоврядування повноваження щодо планування та витрачання бюджетних коштів на соціальний захист і соціальне забезпечення, призначення пільг, призначення та здійснення соціальних виплат, організації надання соціальних послуг.

1. Leheza Y., Nalyvaiko L., Sachko O., Shcherbyna V., Chepik-Trehubenko O. Principles of law: Methodological approaches to understanding in the context of modern globalization transformations. *Ius Humani. Law Journal.* 2022. 11(2). P. 55-79. <https://doi.org/https://doi.org/10.31207/ih.v11i2.312>

2. Nalyvaiko L. R., Hrytsai I. O. Gender budgeting as a means of ensuring the gender equality principle / Publishing House "Baltija Publishing", 2021. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-571-83-1-14>

3. Смирнова, І. І., Лихошва, О. Ю., Рак, Н. В., & Горієва, Л. А. (2020). Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми в Україні. *Економічний вестник Донбасса*, (3 (61)), 205-212.

4. Про Державний бюджет України на 2022 рік : Закон України від 02.12.2021 р. № 1928-IX : станом на 19 листоп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>(дата звернення: 09.02.2023).

5. Гнидюк, І. В., and О. В. Гайдей. «Бюджетне фінансування соціального забезпечення в Україні.» *Науковий вісник ПУЕТ. Серія «Економічні науки»* 4 (89) (2019).

6. СТАЩУК, Олена Володимирівна, et al. Стан соціального захисту та соціального забезпечення населення України в умовах війни. 2022.

7. Європейська соціальна хартія (переглянута): Хартія Ради Європи від 03.05.1996 р. : станом на 7 верес. 2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text(дата звернення: 09.02.2023).

Вікторія Сенько

викладач

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАХИСТУ СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Проблема захисту прав та законних інтересів дітей є особливо актуальною через настання в результаті вчинення сексуальних злочинів щодо неповнолітніх особливо несприятливих наслідків, пов'язаних із передчасним залученням дітей у сексуальні стосунки, спотворенням уявлень про статево